

Els sants d'Olot

El Museu dels sants d'Olot engloba la història dels tallers, el procés de fabricació dels sants i tot allò que està relacionat amb la imatgeria religiosa a Olot. Ubicat en l'edifici neogòtic del taller L'Art Cristià, té com a objectiu conservar, continuar i difondre un patrimoni cultural excepcional.

El nou museu fa un recorregut per tot el procés de fabricació d'aquestes imatges reconegudes internacionalment. Com que el museu es troba en l'edifici de L'Art Cristià, encara en funcionament, a través d'unes vidrieres és possible veure el dia a dia del treball d'aquest taller. A més, el museu recull un catàleg d'obres dels tallers olotins, actuals i històrics, amb l'obra d'artistes com Berga i Boada, Blay, Claret, Devesa. També hi ha una secció dedicada al pessebrisme estretament vinculat a la imatgeria, on podem veure les col·leccions particulars de Ramon Amadeu i de Renart. El museu també reserva un espai per a exposicions temporals

Els orígens. D'on va venir la idea de muntar un taller de sants a Olot és un misteri. Hi ha una sèrie d'antecedents que podrien haver col·laborat a formar la base sobre la qual estructurar aquesta activitat artesana.

Com a punt de sortida important, tenim la inauguració a Olot l'any 1783 de l'Escola de Dibuix. Es va fundar amb la finalitat de formar artistes per a la creació d'estampats. A la vila hi havia una producció d'indianes (robes de cotó estampades per un costat). Aquests tallers necessitaven dibuixants creatius i mà d'obra qualificada. Aquesta escola va donar, també, artistes i operaris per als tallers de sants.

Com a anècdota, l'any 1809, Ramon Amadeu, escultor i imatger Barceloní de renom va arribar a Olot. Va fer una estada forçosa de cinc anys, amagant-se dels francesos. L'artista va aprofitar el temps creant un munt de figures i imatges fins arribar a ser conegut com

el mestre Amadeu d'Olot. Podria ben ser que la seva obra influís en l'interès dels olotins per la imatgeria.

En un escrit de Teresa Planagumà (1991) sobre els antecedents, entre els altres motius, ens diu: "La fundació a Olot per Joaquim Vayreda del Centro Artístico l'any 1869, societat que promou la cultura i vetlla per la conservació i restauració de les obres d'art, és una altra dada a tenir en compte... Per portar la direcció de la secció de dibuix del Centro Artístico, Joaquim Vayreda crida el seu amic Josep Berga i Boix, que romaní a França, i és aleshores quan l'ensenyament de les belles arts prendrà una forta embranzida. Berga dirigirà l'escola del Centro Artístico fins l'any 1877, que serà nomenat director de l'Escola de Dibuix oficial."

Teresa Planagumà continua: "Estem gairebé segurs que Berga i Boix fou l'ànima del naixement del primer taller de sants. De jove havia estudiat per a capellà i per guanyar-se la vida s'havia dedicat a restaurar esglésies. També durant molts anys havia estat delegat de la Comissió Provincial de Monuments de Girona.

Per un altre cantó tenim els viatges que feien els germans Vayreda a París, on se suposa que varen conèixer l'art religiós del barri de Saint Sulpice, important centre mundial de producció i venda de tota mena d'objectes religiosos.

Cap a mitjan segle XIX varen venir a Olot uns venedors italians d'imatges religioses que en deien "santideguixi". Portaven els motlles i feien les peces allà on es trobessin. Hi ha documents que diuen que durant la seva estada va-

ren ensenyar la tècnica de l'emmotllatge a operaris olotins.

Per últim, els orígens dels sants d'Olot podrien estar a Barcelona, on ja hi havia alguns tallers familiars, especialment destacable era la casa Castellanas, que posteriorment va tenir molta vinculació amb Olot.

La història. L'any 1880, Joaquim Vayreda, Josep Berga i Boix i Valentí

Carrera varen fundar el primer taller de sants d'Olot amb el nom El Arte Cristiano. Es va fundar el dia de Tots Sants. Avui dia és un dels tallers que encara funcionen i és la seu del nou Museu dels Sants d'Olot.

La paraula *art* en el nom de l'empresa no era casual, l'objectiu era aconseguir peces de gran qualitat i ho aconseguien, ja que les imatges que sortien del taller eren notícia a la premsa per la perfecció

de la forma i per l'alt grau de sentiment religiós. Les primeres imatges que es varen fer eren de gran mesura per a esglésies, capelles, o llocs de culte.

La primera matèria que es va utilitzar era una barreja de guix, cola i altres ingredients anomenada cartró-pedra, però tenia l'inconvenient que al cap de poc temps les imatges s'esquerdaven.

Cap a l'any 1884 Ramon Puigmitjà inventà una nova barreja que la societat de L'Art Cristià va registrar amb el nom de cartró-fusta. Aquesta nova pasta no només va resoldre el problema de les esquerdes, sinó que permetia un emmotllatge molt més ràpid, en pocs moments s'aconseguia allò que abans necessitava tres dies, de manera que el procés es va abaratir. El problema va venir de l'explotació d'aquesta patent, això va portar a un plet entre la societat i el senyor Puigmitjà que va durar quinze anys, i es va acabar amb la firma d'un contracte salomònic.

Alexandre Cuellar (2002) escriu: "Cal reconèixer que Ramon Puigmitjà va ser una peça clau en la història dels nostres 'sants' d'Olot, al qual no es va fer mai justícia." De fet, però, aquella nova pasta es va utilitzar per les bones des de l'any 1900 en tots els tallers d'Olot, de França i d'altres països.

Un dels entrebancs que els van sortir als sants va ser la qüestió de les indulgències. Per un decret dictat per la Sagrada Congregació de Ritus, les imatges fetes amb cartró-pedra no podien ser venerades. Per sort, la pasta havia estat substituïda per l'anomenat cartró-fusta. Marià Vayreda, germà de Joaquim i en aquell moment soci del taller, va realitzar insistents gestions i peticions a les autoritats eclesiàstiques fins que va aconseguir que fossin aprovades, per decret, les indulgències per al nou material.

A partir de l'any 1900 els tallers es multipliquen. El segon taller de sants d'Olot es va dir El Sagrado Corazón i després va venir Las Artes Religiosas. Es va arribar fins a quinze tallers, tot i que hi havia a més alguns tallers clandestins. Alguns dels operaris de L'Art Cristià deixaven la feina per instal·lar-se per compte propi muntant tallers de més o menys envergadura i així mateix va passar amb operaris d'aquests nous tallers que un cop havien après l'ofici se n'anaven a treballar pel seu compte.

L'any 1910 es crea un sindicat de base social i cristiana.

Berga i Boix organitza una secció d'escultura a l'Escola de Dibuix d'Olot, d'on surten treballadors per als tallers. Dels tallers de sants han sortit molts artistes, especialment pintors, ja que a la feina aprenien el domini del color.

Estretament vinculada a la producció de sants hi havia una tradició pessebrística que ha durat fins avui, i cada any per Nadal se'n fa una mostra a Olot. Als tallers també es fabricaven peces d'ebenisteria religiosa per a altars i capelles, i es varen construir alguns gegants, capgrossos i faràndula variada.

Però a partir de 1931, amb la República, menys devota, la crisi mundial i, tot seguit, el 1936, la Guerra Civil, el sector se'n va ressentir notablement. La producció es va anar modificant i adaptant, es van realitzar maquetes, figures laiques de decoració i nines, entre altres peces. Tot i això no es varen deixar mai de fabricar imatges religioses a Olot, sobretot gràcies al comerç exterior, fins al punt que aquesta indústria representava una entrada de divises.

A la postguerra hi va haver una etapa d'expansió, es crearen sis tallers nous. Faltaven molts sants, a esglésies i capelles, destruïts durant la guerra. La religió catòlica vivia una època de poder. També es va obrir el mercat exterior, es venien sants a tots els continents.

Aquesta època de creixement econòmic va durar fins l'any 1964, quan el Concili Vaticà II reforma la litúrgia i fa una neteja d'imatges a les esglésies. Per un altre cantó, la modernitat a poc a poc va deixant de banda aquesta afecció per les imatges religioses. També va influir en el tancament d'alguns tallers la forta pressió fiscal que els van imposar.

Actualment hi ha set tallers treballant a la ciutat: L'Art Cristià, Sant Antoni Maria Claret, Stylart, Juvanteny i Espona, Alot SA, Artidecor i Les Arts Decoratives. A més hi ha una empresa vinculada, Dimosa, que comercialitza les imatges d'alguns tallers. Es manté un mercat tant nacional com internacional de qualitat.

Anna Pons